

SAMENVATTING RAPPORT RIJNLANDS DENKEN EN DOEN

Inleiding

Tal van maatschappelijke problemen in Nederland zijn op te lossen met Rijnlands denken en doen. Dit concludeert een denktank van het CDA Fryslân. In het Rijnlands denken liggen verantwoordelijkheden zo dicht mogelijk bij de burgers. De overheid steunt initiatieven van onderop en zorgt voor een sociaal vangnet.

De studie is een uitvloeisel van de regiobijeenkomsten die het Friese bestuur hield over een nieuwe koers voor de partij. Aanleiding waren de desastreuus verlopen verkiezingen en de kabinetsformatie in 2010.

„Het Rijnlands denken past precies in het nieuwe CDA-profiel”, zegt voorzitter Douwe Tamminga. Het rapport ‘Rijnlands denken en doen’ is vooral bedoeld voor lokale CDA-bestuurders en –politici. Het staat vol met ideeën die zij zowel binnen als buiten de partij kunnen uitgedragen.

CDA denkt Rijnlands

Het Rijnlands denken is de aanvaarding van maatschappelijke democratie naast de gekozen democratie. Uitgangspunten zijn vertrouwen, vakmanschap en verantwoordelijkheid. Dat geldt voor alle betrokkenen (werkgevers, werknemers, bestuurders) en voor alle domeinen (openbaar bestuur, bedrijfsleven en de samenleving zelf).

Burgers moeten op vrijwillige basis (weer) een grote rol gaan spelen in zorginstellingen, op scholen en bij de volkshuisvesting. „De overheid moet hen de ruimte geven en faciliteren”, zegt opsteller van het rapport, Geart Benedictus. „Groepen vullen elkaar aan. Zo draagt de samenleving zelf bij aan economische groei, sociale rechtvaardigheid en een duurzaam beheer van onze planeet.”

In ondernemingen staat het belang van alle belanghebbenden voorop, niet alleen dat van de aandeelhouders. Dit vraagt om een leider met een luisterend oor. Een leider die zijn vak verstaat en investeert in de kennis van mensen. In Rijnlandse bedrijven is vaak sprake van een meester-gezel-opleiding. Dit sluit aan bij de onderstroom van het CDA: de kracht van de eigen kring en de verantwoordelijkheid zo laag mogelijk leggen.

Het Rijnlands denken en het CDA-gedachtegoed liggen in elkaars verlengde, zegt denktank-voorzitter Tineke Jagersma. „Als je er over leest, denk je meteen: dit gaat over het CDA! „Solidariteit, gespreide verantwoordelijkheid en rentmeesterschap, dat vertaalt zich in het Rijnlands denken in het verbinden, het vertrouwen geven en het benutten van vakmanschap aan de top.”

Niet een wettelijk systeem, maar de eigen verantwoordelijkheid is de waarborg van moraliteit, kwaliteit en menselijkheid in de samenleving. In Duitsland blijkt de Rijnlandse aanpak crisisbestendig, terwijl er minder maatschappelijke ontevredenheid heerst. De tegenhanger van het Rijnlands denken

is het Angelsaksisch denken. Dat is gebaseerd op regels en het afvinken van lijstjes. Jagersma: „Onze samenleving is vastgelopen in deze controle-industrie.”

Ontstaan Rijnlands model

Het beginsel van participerende verantwoordelijkheid gaat terug tot de vroege middeleeuwen omdat in het christendom principiële alle mensen gelijk zijn. Elk talent telt, waarbij een ieder naar vermogen een bijdrage levert aan de samenleving.

Sinds de negentiende eeuw gaat de discussie over de verdeling van verantwoordelijkheid in de samenleving over vrije markt en staatsbemoediging (liberalisme versus socialisme). Het christendemocratisch alternatief is in dat plaatje een werkbare mix van markt en staat met nadruk op het belang van allerlei niet-statelijke verbanden: gezin, school, kerk, verenigingen en corporaties (maatschappelijk middenveld). Denk ook aan het protestantse begrip soevereiniteit in eigen kring (Abraham Kuyper) en aan de katholieke traditie die verantwoordelijkheid zo dicht mogelijk bij de mensen legt.

Vanaf 1874 (Kinderwetje van Van Houten) maakt ons land sociale wetten. Professionalisering van vrijwilligerswerk en schaalvergroting houden het opgebouwde sociale stelsel later uit. De teloorgang van het communisme bezorgde het marktdenken vervolgens vleugels. Twee paarse kabinetten droegen hier eveneens toe bij. Deze regeringen zagen maatschappelijke organisaties als de uitvoerders van hun beleid. „Zo is de samenleving vastgelopen”, concludeert rapportopsteller Benedictus.

Ondertussen werden de vertrouwde leenbanken geldverdienmachines en corporaties vastgoedsspeculanten. Bovendien keerden burgers zich af van maatschappelijke organisaties. Het CDA heeft te laat onderkend dat deze processen gaande waren en de klassieke vergissing gemaakt zich programmatisch voor te bereiden op ‘de vorige oorlog’.

De keuze waar het CDA nu voor staat is niet óf overheid, óf markt óf civil society maar welke overheid, welke markt en welke civil society. Kortom, welke samenleving willen wij? De staat moet van verzorgingsstaat naar activeringsstaat. Bij de markt zijn de lange termijn, continuïteit en vakmanschap belangrijk. En het maatschappelijk middenveld moet terug naar de menselijke maat.

Hoe verder

„Dit rapport verdwijnt niet in een la”, verzekert CDA Fryslân-voorzitter Douwe Tamminga. „We willen het ruim verspreiden. Het sluit heel goed aan op wat in de samenleving speelt. Bij voorbeeld in de energiewereld zie je dat de maatschappij aan het kantelen is. Er zijn de laatste jaren honderden lokale energie-initiatieven ontstaan als tegenwicht tegen de commerciële energiereuzen. En kijk naar de vele milieucoöperaties die zijn opgericht voor weidevogelbeheer of onderhoud van houtwallen.”

In de eerste plaats zijn de aanbevelingen bouwstenen voor programmacommissies die zich voorbereiden op de komende verkiezingen van gemeenteraden. Verder komen er workshops voor leden en een ideeënplatform op internet. Ter inspiratie geeft de denktank in het rapport tal van voorbeelden van Rijnlands denken en doen. Hieronder een greep daaruit:

Handvatten voor lokale politiek en bestuurders

Wat zouden gemeentelijke afdelingen van het CDA zoal in hun verkiezingsprogramma kunnen opnemen ter bevordering van het Rijnlands denken?

Denk bij gemeenten aan: een salarisplafond (wethoudernorm) voor gesubsidieerde instellingen; vrije besteding van gelden door afdelingen, organisaties, wijken en dorpen; aanstelling van burgernetwerken, waarbij de overheid uiteraard het geweldsmonopolie houdt.

Bij het aanbesteden van publieke werken let de gemeente niet alleen op de kosten, maar ook op aspecten van duurzaamheid en op de maatschappelijke participatie van het bedrijf. Regionale verankering! Laat gemeenten bij werken in het groen particuliere bedrijven inschakelen.

Bij instellingen waar de gemeente bestuurlijke verantwoordelijkheid heeft, wordt het vakmanschap voorop gesteld. De eindverantwoordelijke van een instelling moet geen pure manager maar een vakman zijn, zeker in het onderwijs en de zorg en bij de politie.

Op het gebied van de zorg kan een gemeente experimenteren met een regel-luw gebied. Hier wordt bijvoorbeeld een minimale meetbaarheid van de verantwoording van bestede middelen gevraagd. En bied ouders de ruimte om kinderopvang zelf te organiseren. Bij de WMO kan iets worden teruggevraagd van hulpvragers. Als groep of buurt kunnen zij samen zaken regelen.

In het onderwijs kan de gemeente een pilot met een 'Rijnlandse school' opzetten. Schroom ook niet om een mislukte scholenfusie teniet te doen.

Voor het bedrijfsleven kan de gemeente een coördinator aanwijzen die de maatschappelijke participatie bevordert. Denk aan deelname in clubs of het ter beschikking stellen van ruimtes en materialen. Familiebedrijven worden gestimuleerd en kleine (maak)bedrijfjes gefaciliteerd. ZZP'ers passen nadrukkelijk in het gedachtegoed van het Rijnlands denken en doen.

De gemeente moet in eigen huis het goede voorbeeld geven. Zij regelt inspraak, ontwikkelt talent en zij beperkt het aantal flexcontracten.